

PSSS “Agroznanje”

**B
I
L
T
E
N**

br.05

BESPLATAN PRIMERAK

Tel. 019/436-865

E-mail:

psszajecar@gmail.com

*Maj,
2014.*

Sadržaj:

	<i>str.</i>
<i>1. Sredstva za dekontaminaciju</i>	<i>3</i>
<i>2. Zasnivanje biljne proizvodnje nakon poplave</i>	<i>3</i>
<i>3. Mere nege u proizvodnji paradajza</i>	<i>5</i>
<i>4. Zakon o vinu – značenje pojedinih pojmova</i>	<i>6</i>
<i>5. Gajenje oraha</i>	<i>8</i>
<i>6. Postrna setva kukuruza</i>	<i>9</i>
<i>7. Pramenka</i>	<i>10</i>

Sredstva za dekontaminaciju

Pojavom učestalih padavina dolazi do spiranja terena i izlivanja reka, potoka i potočića koji u redovnim situacijama ne predstavljaju nikakav problem.

U ovim sadašnjim uslovima itekako prave velike probleme.

Izlivanjem one nose sa sobom razne štetne materije, dolazi do izlivanja septičkih jama, raznošenja smeća iz seoskih domaćinstava, raznog otpada pored puta, praznih flaša,... Reklo bi se priroda ili naša nemarnost.

Čišćenje terena i dekontaminaciju vrše specijalizovane jedinice ABHO koje su opremljene sredstvima, opremom i ljudstvom za izvršenje sanacije, dezinfekcije i dekontaminacije terena, objekata, tehnike ,... .

Dekontaminacija se može vršiti osim formacijskim sredstvima i sredstvima koja su u našem okruženju koja koristimo i koja se nalaze na poljoprivrednim gazdinstvima.

Osnovno što svako poljoprivredno gazdinstvo poseduje je ledna kanta prskalica koja može da se koristi kao sredstvo za izvršenje dekontaminacije i dezinfekcije poplavljenog terena oko objekata, u kući, štali, poljoprivrednih mašina.

Isto tako ne mali broj poljoprivrednih proizvođača u svom poljoprivrednom mašinskom parku poseduje i žitne prskalice koje mogu da se koriste za asanaciju terena i spiranje nečistoće iz dvorišta, kao i na putevima. Važno je da pumpe prskalice rade dobro, da imaju pun pritisak i da su creva ispravna.

Korišćenje traktorskih atomizera je isto tako moguće uz određene prepravke gde bi se umesto ventilatora koristilo crevo sa mlaznicama pod visokim pritiskom za pranje i čišćenje zaprljanih i zagađenih površina.

Značajna je i upotreba leđnih motornih atomizera koji ostvaruju visok pritisak u rasprskivaču koji je i potreban za obavljanje dekontaminacije.

Prilikom obavljanja ovih poslova dekontaminacije potrebno je obavezno koristiti zaštitna sredstva i to: zaštitne rukavice, zaštitnu masku kao i zaštitne gumene čizme.

(D. Kolčić, dipl.ing.)

Zasnivanje biljne proizvodnje nakon poplave

Zemljište nakon poplava je redovno ne upotrebivo za poljoprivrednu proizvodnju bez primene određenih postupaka i mera - rekultivacije a po potrebi i dekontaminacije uz pomoć stručnog osoblja da bi se zemljište ponovo „privedo kulturi“.

Zasnivanje biljne proizvodnje nakon poplave, zavisiće od uticaja koji je poplava imala na poljoprivredno zemljište. Poplave mogu imati vrlo negativan efekat na zemljište. Neki od negativnih efekata mogu biti:

- taloženje mulja, deponovanje štapa i peska , drveća i ostalog otpada na plodnom zemljištu
- erozija poljoprivrednog zemljišta (gubitak ornitnog sloja , odnošenje dela zemljišta).
- gubitak hranjivih sastojaka u zemljištu (što utiče na plodnost), koji su potrebni za biljnu proizvodnju i dobre prinose

Oblici destrukcije zemljišta usled poplave mogu biti deponovanje organskih i neorganskih materijala na tlu, spiranje hranljivih elemenata, erozioni procesi pojava klizišta.

Rezultat svega može biti devastacija obradivog zemljišta. Zato nakon poplave farmeri moraju da planiraju oporavak njihovih obradivih parcela.

Nakon poplava, a u zavisnosti od stepena oštećenja zemljišta, potrebno je:

- ukloniti nataložene naslage i ostale ostatke, koji mogu biti prepreka za biljnu proizvodnju. Poljoprivrednici moraju da utvrde koji je stepen oštećenja zemljišta i da li mogu samo da uzoru parcelu ili je neophodno prvo da uklone ono što se nalazi na tlu.
- popravljavanje fizičkog oštećenja zemljišta (nekad je dovoljno preorati zemljište, a nekad je potrebno donositi plodnu zemlju).

Popravljavanje hemijskih osobina zemljišta podrazumeva pre svega agrohemijsku analizu zemljišta koja će pokazati šta je prisutno u zemljištu od mikro i makroelemenata a onda izvršiti

nadoknadu istih adekvatnim đubrenjem uz preporuku stručnjaka .

Ukoliko je postojala opasnost da se zemljište kontaminira opasnim i štetnim materijama , neophodno je ispitivanje zemljišta na prisustvo opasnih i štetnih materija (teški metali , hemikalije i ostalo) i ako rezultati to pokažu da su takvi elementi prisutni ,takvo zemljište nije za upotrebu u poljoprivredi ;

- sanacija zemljišta može da traje dugo i da zahteva angažovanje znatnih novčanih sredstava

- u slučaju velikih poseda, sanaciju tla je najbolje poveriti stručnjacima iz ove oblasti

- sanacija može da uključuje čišćenje zemljišta, drenažu, odabir adekvatnih kultura za setvu, odnosno sadnju

Ukoliko je na obradivom zemljištu već bila zasnovana biljna proizvodnja i pre poplave, možda je moguća ponovna setva useva. To zavisi od stepena oštećenja zemljišta i od godišnjeg doba. Možda je moguće ponovo posaditi druge biljne kulture, koje imaju kraći period vegetacije. Proizvođači će razmotriti tu mogućnost u skladu sa objektivnim okolnostima. Ako su plodovi, povrće i voće, pri poplavi bili u vodi, kada se voda povuče, te zrele plodove ne treba koristiti, jer mogu biti štetni po zdravlje. Vlaga je idealno stanje za razvoj bolesti, plodovi počinju da trunu. Nakon velikih kiša i poplava, biljke koje nisu uništene i ostate na parceli, štite se od razvoja bolesti preparatima za zaštitu.

Sanacija poljoprivrednog zemljišta nakon poplave u zavisnosti od stepena oštećenja i vrste kontaminacije može da potraje godinama i za sve to vreme zemljište ne smemo koristiti u poljoprivredne svrhe.

(V. Aleksić, dipl.ing.)

Mere nege u proizvodnji

paradajza

Ranija proizvodnja obično omogućava više tržišne cene. Crna malč folija ubrzava povrtarsku proizvodnju za jednu do dve nedelje, dok korićenjem providnog plastičnog malča plodovi sazrevaju i do tri nedelje ranije. Međutim, glavni problem kod primene providnog plastičnog malča je pojava korova ukoliko se ne primene odgovarajući herbicidi ili fumiganti.

Plastični malč usporava isparavanje vlage iz zemljišta. Učestalost i količina navodnjavanja se obično mogu smanjiti, mada je za sazrevanje ranijih kultura i veću povrtarsku proizvodnju potrebno više vode. Ujednačenija vlažnost zemljišta takođe ublažava vodni stres kod biljaka.

Pošto crni plastični malč sprečava prodiranje svetlosti do zemljišta, time sprečava rast korova. Manje je posla i oko kultivacije zemljišta, a samim tim gaženje zemljišta je smanjeno, ostaje rastresitije i manje zbijeno. Korov između redova se može suzbijati namenskim herbicidima ili mehaničkim putem. Manji gubici u primeni đubriva . Plavljenjem i navodnjavanjem u brazde, azot i druge hranljive materije rastvorljive u vodi prodiru ispod zone korena. Pošto primena tehnike plastičnog malča najčešće uključuje navodnjavanje „kap po kap“, gubitak hranljivih materija je minimalan. Suzbijanje insekata. U nekim slučajevima, reflektujuće srebrne i beli plastični malč odbijaju vaši i druge insekte koji oštećuju biljke i prenose viroze.

Bočne grane/zaperci blagovremeno se zakidaju (pinciraju) (< 5 cm) i biljke vode na jedno glavno stablo obavijanjem uz oslonac na svakih 7-10 dana. U ranoj proizvodnji u tunelima dekapitacija vrha na visokim hibridima obavlja se obično nakon 5-6 cvetne grane. Donji listovi zakidaju se iz fitosanitarnih i drugih praktičnih razloga. Ovo se ponavlja ispod svake cvetne grane u kojoj započinje zrenje.

Ukoliko se želi ubrzano sazrevanje mogu se zakinuti i gornji listovi, ali se mora računati sa mogućim ožegotinama od sunca, pucanjem plodova i kraćim periodom čuvanja.

Paradajz zahteva izuzetno dobro provetranje. U uslovima visokih temperatura i visoke relativne vlažnosti vazduha unutar plastenika se razvija niz oboljenja, u prvom redu Botritis. Ustanovljeno je da najviši procenat zametanja i prinos u plastičkoj proizvodnji imamo pri korišćenju bumbara.

Pri letnjem gajenju paradajza u plastenicima za snižavanje temperatura se koriste mreže za zasenu koje redukuju intenzitet sunčevog zračenja za 20-75 %. Drugi način jeste prinudna ventilacija rashlađenim vazduhom korišćenje vodenog zastora. Danas postoje folije koje eliminišu Near IR zračenje, talasne dužine oko 1.400 nm koje nosi skoro 40 % ukupne toplotne energije sunčevog zračenja. U istom cilju se koriste i mikro rasprskivači, ili još bolje fogeri postavljeni u određenoj gustini da pokriju kompletnu površinu u visini vrha biljaka. Svakih 15-20 min. u trajanju 30-60 sekundi emituju najfinije, magličaste kapljice koje snižavaju temperaturu unutar plastenika. Prinosi se u zavisnosti od načina gajenja, vremena proizvodnje, dužine sezone branja i osobina hibrida, kreću od 5-60 kg/m². Primenom navodnjavanja kap po kap, odgovarajućom ishranom i pravilnom zaštitom od bolesti i štetočina realno je da se u celogodišnjoj plastičkoj proizvodnji savremenih hibrida paradajza ostvari 350-450 t/ha.

(S. Kodžopeljić, dipl.ing.)

Zakon o vinu – značenje pojedinih pojmova

Ovim zakonom uređuje se: proizvodnja, prerada, kvalitet i promet grožđa namenjenog za proizvodnju vina; proizvodnja, prerada i kvalitet šire, vina i drugih proizvoda od grožđa, šire, kljuka i vina koji se koriste u proizvodnji vina; označavanje vina sa geografskim poreklom; promet grožđa, vina i drugih proizvoda od grožđa, šire, kljuka i vina koji se koriste u proizvodnji vina, kao i druga pitanja od značaja za grožđe, širu, vino i druge proizvode od grožđa, šire, kljuka i vina koji se koriste u proizvodnji vina.

Norme kvaliteta, uslovi u pogledu pakovanja i deklarisanja

Grožđe, šira, vino i drugi proizvodi od grožđa, šire, kljuka i vina koji se koriste u proizvodnji vina moraju da ispunjavaju propisane norme kvaliteta i uslove u pogledu pakovanja i deklarisanja, utvrđene ovim zakonom i propisima kojima se uređuje njihov kvalitet.

Zabrane

Zabranjena je proizvodnja vina od grožđa direktno rodni hibrida i od grožđa iz matičnih zasada.

Zabranjeno je da se u proizvodnim pogonima i skladišnim prostorima drži, odnosno upotrebljava šećer, rakija, etanol i druga sredstva i materije, kojima se može povećati količina i menjati propisani prirodni sastojci šire i vina.

Izuzetak od primene

Odredbe ovog zakona ne odnose se na proizvodnju i preradu grožđa, šire, vina i drugih proizvoda od grožđa, šire, kljuka i vina koji se koriste u proizvodnji vina koje fizičko lice proizvodi, odnosno prerađuje za sopstvene potrebe.

Odredbe ovog zakona ne odnose se i na pravna lica koja se bave poslovima ispitivanja u oblasti vinogradarstva i vinarstva, odnosno koja mikrovinifikacijom proizvode vino, u količinama koje služe za ogledne svrhe i takvo vino ne stavljaju u promet.

Značenje pojmova

Pojedini izrazi, upotrebljeni u ovom zakonu, imaju sledeće značenje:

- 1) *ampelotehničke mere* jesu mere koje se sprovode radi uspešnog gajenja vinove loze i proizvodnje grožđa;
- 2) *Vinarski registar* jeste baza podataka o proizvođačima vina, vinarijama, kao i o drugim podacima, u skladu sa ovim zakonom;

- 3) *Vinogradarski registar* jeste baza podataka o proizvođačima grožđa i vinogradarskim parcelama, kao i o drugim podacima, u skladu sa ovim zakonom;
- 4) *vino* jeste poljoprivredno-prehrambeni proizvod, dobijen potpunom ili delimičnom alkoholnom fermentacijom svežeg grožđa, kljuka ili šire od grožđa vinskih sorti vinove loze;
- 5) *grožđe* za proizvodnju vina jeste plod vinove loze za proizvodnju vina u tehnološkoj zrelosti, slabo osušeno, odnosno prirodno smrznuto koje se prerađuje dozvoljenim enološkim postupcima i koje spontano alkoholno fermentiše;
- 6) *direktno rodni hibrid* jeste sorta-hibrid *Noah, Othello, Isabelle, Jacquez, Clinton, Herbemont* i druga sorta-hibrid dobijena direktnim ukrštanjem sorte koja pripada vrsti *Vitis vinifera L.* sa drugom vrstom roda *Vitis L.*;
- 7) *dozvoljena enološka sredstva* (u daljem tekstu: enološka sredstva) jesu sva sredstva propisana ovim zakonom koja se upotrebljavaju u proizvodnji šire, vina i drugih proizvoda;
- 8.) *dozvoljene sorte* jesu sorte vinove loze čije je grožđe namenjeno proizvodnji stonog vina, a gajenje dozvoljeno na teritoriji Republike Srbije, u skladu sa ovim zakonom;
- 9) *dozvoljeni enološki postupci* (u daljem tekstu: enološki postupci) jesu svi postupci u proizvodnji šire, vina i drugih proizvoda propisani ovim zakonom;
- 10) *drugi proizvodi od grožđa, šire, kljuka i vina koji se koriste u proizvodnji vina* (u daljem tekstu: drugi proizvodi) jesu materije poreklom od grožđa, šire, kljuka i vina koji se upotrebljavaju u proizvodnji vina;
- 11) *evidenciona markica za vino sa geografskim poreklom* jeste nalepnica sa brojem kojim se evidentira svako pojedinačno originalno pakovanje za vino sa geografskim poreklom;
- 12) *kontrolna organizacija* jeste organizacija koja obavlja poslove kontrole proizvodnje grožđa namenjenog za proizvodnju vina sa geografskim poreklom, kontrole proizvodnje vina sa geografskim poreklom i ostale poslove vezane za kontrolu proizvodnje vina sa geografskim poreklom;
- 13) *koncentrovana šira* jeste nekaramelizovana šira dobijena delimičnom dehidracijom (uparavanjem) šire određenim postupkom, čija gustina nije manja od 1,24 g/cm³ na 20°C;
- 14) *matični zasad* jeste zasad vinove loze čija je namena proizvodnja reproduktivnog materijala radi proizvodnje sadnica vinove loze;
- 15) *laboratorija* jeste pravno lice koje vrši poslove analize i kontrole kvaliteta grožđa, šire, vina i drugih proizvoda;
- 16) *ovlašćena organizacija koja se bavi poslovima vezanim za Vinogradarski registar* (u daljem tekstu: stručna organizacija za Vinogradarski registar) jeste pravno lice koje obavlja poslove utvrđivanja i obrade podataka o vinogradarskim parcelama i ostale poslove vezane za Vinogradarski registar;
- 17) *originalno punjenje* jeste takvo punjenje koje se bilo kojom radnjom ne može vratiti u prvobitno stanje;
- 18.) *preporučene sorte* jesu sorte vinove loze čije je grožđe namenjeno proizvodnji vina sa geografskim poreklom, a gajenje dozvoljeno u Republici Srbiji i preporučeno za odgovarajuće vinogradarsko geografsko proizvodno područje;
- 19) *proizvođač grožđa* jeste pravno i fizičko lice, odnosno preduzetnik koji se bavi proizvodnjom grožđa i koji je upisan u Vinogradarski registar;
- 20) *proizvođač šire, vina i drugih proizvoda* jeste pravno lice, odnosno preduzetnik koji se bavi proizvodnjom šire, vina i drugih proizvoda i koji je upisan u Vinarski registar;
- 21) *rektifikovana koncentrovana šira* jeste koncentrovana šira dobijena postupcima koncentracije iz koje su uklonjeni svi sastojci osim šećera;
- 22) *šira* jeste tečan proizvod dobijen posle muljanja grožđa i ceđenja kljuka sa stvarnim sadržajem alkohola najviše do 1% (V/V).

Vinorodna Srbija jeste celokupno vinogradarsko geografsko proizvodno područje na teritoriji Republike Srbije u kojem postoje povoljni uslovi za gajenje vinove loze.

Vinorodna Srbija se razvrstava na vinogradarska područja čiji se nazivi mogu koristiti kao oznake geografskog porekla, i to:

1) vinogradarski region (u daljem tekstu: region) jeste šire vinogradarsko područje u okviru vinorodne Srbije, koje se odlikuje sličnim ekološkim faktorima, izborom preporučenih sorti i ostalim neophodnim činiocima za uspešno gajenje vinove loze, što omogućava proizvodnju grožđa, šire, vina i drugih proizvoda karakterističnih po kvalitetu, prinosu grožđa i senzornim osobinama za taj region;

2) vinogradarski rejon (u daljem tekstu: rejon) jeste uže vinogradarsko područje u okviru regiona, koje se odlikuje sličnim specifičnim ekološkim faktorima, izborom preporučenih sorti i ostalim činiocima, što omogućava proizvodnju grožđa, šire, vina i drugih proizvoda karakterističnih po kvalitetu, prinosu grožđa i senzornim osobinama za taj rejon;

3) vinogorje jeste usko vinogradarsko područje u okviru rejonu koje se odlikuje ujednačenim specifičnim ekološkim faktorima, izborom preporučenih sorti i ostalim činiocima, što omogućava proizvodnju grožđa, šire, vina i drugih proizvoda karakterističnih po kvalitetu, prinosu grožđa i senzornim osobinama za to vinogorje;

4) lokalitet (ili potes) jeste najmanje vinogradarsko područje u okviru vinogorja koje se odlikuje homogenim ekološkim faktorima.

Ministar nadležan za poslove poljoprivrede (u daljem tekstu: ministar) bliže utvrđuje granice i nazive vinogradarskih područja, dozvoljene i preporučene sorte za vinogradarska područja, maksimalne prinose za ta vinogradarska područja i druge karakteristike vezane za proizvodnju grožđa i vina u vinogradarskim područjima.

(V. Trandafilović, dipl.ing.)

Priprema zemljišta

Priprema zemljišta za sadenje oraha sastoji se u rigolovanju cele površine ili kopanju pojedinačnih jama. Rigolovanje cele površine obavlja se na njivama od pola hektara i većim, dok se na manjim kopaju jame.

Ako će se rigolovati po celoj površini treba rasturiti 1400 do 1800kg " kompleksnog PK đubriva odnosa 0:15:30 po hektaru pa onda zemljište uzorati. Teža, zbijenija i plića zemljišta rigoluju se dublje, a rastresitija i dublja pliće. Rigolovati samo pri umerenoj vlažnosti. Ako se rigoluje previše vlažno zemljište onda mu se kvari struktura i kasnije se teže obrađuje. U toku rigolovanja iz brazda treba obavezno izbaciti ostatke panjeva i korenja drveća i dugovečnih korovskih biljaka.

Priprema zemljišta kopanjem jama obavlja se na manjim njivama i zemljištima s nagibom većim od 12 stepeni, zbog sprečavanja erozije. Širina jame je 1,5 do 2m a dubina 60 do 70cm. Prilikom kopanja oranični sloj se odvaja od zdravice. Jame se zatrpavaju samo oraničnom zemljom. Posle toga u svaku jamu treba dodati po 2 do 3kg mineralnog đubriva NPK, čiji je odnos 0:15:30, zatim ovo đubrivo izmešati sa zemljom pa tek onda saditi orah.

Sadenje oraha

Orah se sadi isto kao i ostale listopadne voćke u jesen, preko zime i rano s proleća. Sadi se na različitim rastojanjima, počev od 8x8 pa sve do 18x18m. Sa stanovišta što racionalnijeg iskorišćavanja zemljišta u najnovije vreme se preporučuju sledeća rastojanja.

- Za sadnice proizvedene iz semena 10x8m
- Za sadnice proizvedene kalemljenjem 9x7m

U prvom slučaju po jednom hektaru će stati 123 a u drugom 158 sadnica.

Sadnice za sadenje oraha treba da budu zdrave, dobro razvijene i potpuno prave, indentične traženoj sorti ili tipu. One ne smeju biti starije od dve godine. Pre sadenja žile treba orezati, povređene skratiti do oštećenog mesta, a glavnu žilu skratiti za trećinu ako sadnica nije odgajena u rasadniku. Pošto se orežu žile ceo korenov sistem treba potopiti u žitku kašastu

smešu napravljenu od ilovače, goveđe balege i vode.

Za pravilno sađenje oraha potrebna su dva lica, jedno da drži sadnicu, a drugo da je sadi. Lice koje će saditi motikom u jamu nanese plodnu i rastresitu zemlju do potrebne visine. Drugo lice sadnicu postavi na uzdignutu zemlju pa žile rasporedi na sve strane. Sadnicu treba posaditi na onu dubinu na kojoj je bila u rasadniku. Pošto se odredi dubina sađenja onda drugo lice motikom nagrme na žile rastresitu zemlju pa je dobro ugazi da bi se što bolje pripila uz žile sadnice. Zatim, preko te zemlje treba staviti po jednu lopatu dobro zgorelog stajskog đubreta, zaliti sa 5 litara vode, a preko njega opet sloj zemlje koji treba dobro ugaziti i opet zaliti sa 5 litara vode.

Nega oraha sastoji se u: orezivanju, đubrenju i održavanju zemljišta.

S orezivanjem se počinje u proleće prve godine po sađenju. Izvodi se tako što se sadnica skрати na željenu visinu pri čemu se ispod preseka ostavi četiri-pet razvijenih pupoljaka iz kojih će se u toku vegetacije razviti mladari. S proleća iduće godine kao i sledeće, treće godine, orezivanje se sastoji u tome što se prema potrebi skrate jače razvijene ramene grane da bi se uspostavila ravnoteža između njih a i ubrzao rast vođice. Orezivanje oraha u rodu sastoji se u eventualnom proređivanju kruna.

Orah se đubri kompleksnim mineralnim đubrivima. S jeseni, posle opadanja lišća, rasturiti i zaorati 400 do 500kg po hektaru ili 4kg po stablu đubriva NPK odnosno 0:15:30. Rano s proleća, pak, rasturiti i zaorati 200 do 250kg po hektaru ili 2kg po stablu kompleksnog đubriva NPK čiji je odnos 20:5:5.

Zemljište u zasadima oraha može se održavati na više načina: u vidu ledine, pod mulčem, jalovim ugarom i gajenjem međukultura. Održavanje zemljišta u vidu ledine je najnepovoljniji način zato što trave izvlače iz zemlje velike količine vlage i mineralnih materija, zbog čega orahova stabla rastu kržljivo i sporo se razvijaju.

(S. Čokojević, dipl.ing.)

Postrna setva kukuruza

Postrnom setvom racionalno koristimo poljoprivredne površine, koje bi posle ubiranja glavnog useva ostale nezasejane. Neobrađeno i neposejano zemljište vrlo brzo gubi vlagu, a u vlažnijim godinama nezasejano zemljište vrlo brzo postaje zakorovljeno. Nameće se zaključak da je ograničavajući faktor postrne setve u našim uslovima količina padavina, pa je u suvom ratarenju ovakva proizvodnja rizičnija i teško izvodljiva bez navodnjavanja. Međutim, ponekad se i bez navodnjavanja mogu postići dobri rezultati, ako su vremenske prilike povoljne i ako se posle žetve glavnog useva brzo i pravilno primeni odgovarajuća agrotehnika, pre svega pravovremena obrada zemljišta, odmah po skidanju useva. Tako utičemo na čuvanje zemljišne vlage neophodne za klijanje, nicanje i za kasniji uspešan rast i razviće postrnog useva. U agroekološkim uslovima na području zaječarskog okruga svakako najinteresantniji ratarski postrni, odnosno naknadni usev je kukuruz, ali može biti i krmni sirak i sudanska trava. Gajenjem ovih useva mogu se postići prinosi koji opravdavaju povećana ulaganja u ovu proizvodnju. Zahvaljujući postojanju sorti i hibrida s veoma kratkom vegetacijom, do pojave prvih jesenjih mrazeva može ostati dovoljno vremena za dobijanje značajnih količina stočne hrane za svežu upotrebu ili pripremanje silaže, ali često i da ovi usevi potpuno završe ciklus rasta i razvića i formiraju zrno. Setvu postrnih useva treba obaviti što je moguće ranije, pošto svako zakašnjenje dovodi do značajnih smanjenja prinosa usled smanjenog broja dana do prvih jesenjih mrazeva. Postrna setva kukuruza posebno može biti uspešna na površinama gde su gajeni ozimi stočni grašak i gahorica. Odmah posle košenja ovih useva treba ukloniti biljnu masu i obaviti oranje na petnaestak centimetara, a zatim odmah pripremati zemljište, posejati i povaljati. Đubrenje kukuruza u ovom slučaju treba obaviti manjim količinama mineralnih đubriva u odnosu na klasičnu proizvodnju, jer u zemljištu još ima neiskorišćenih hraniva od prethodnih useva. Poljoprivredni proizvođači koji mogu treba da

primene tečni stajnjak, jer osim svoje hranljive vrednosti, razređeni stajnjak povećava i vlažnost zemljišta. Za postrnu setvu od početka juna do početka jula treba sejati hibride kukuruza iz FAO grupa 100, 200 i 300, jer samo oni mogu postići fazu pune voštane zrelosti pre pojave prvih slana. Gustina setve ne treba da bude veća kao pri redovnoj setvi, Da bi se dobila kvalitetna silažna masa i povoljan odnos suve materije i vode, silažna masa treba da sadrži 28-30 % suve materije. Silažna masa sa niskim sadržajem suve materije proizvodi prekiselu silažu sa visokim sadržajem sirćetne kiseline i takvu silažu stoka nerado jede. Sadržaj suve materije u silažnoj masi je u niskoj korelaciji sa učešćem suve materije zrna u njoj, pa i hranljiva vrednost silaže zavisi od suve materije u biljkama pri siliranju. Ukoliko kukuruz nije postigao fazu pune voštane zrelosti u momentu siliranja, a treba da dobijemo kvalitetnu silažu, takav kukuruz se može uspešno silirati mešanjem sa drugim biljnim materijama koje imaju visok sadržaj suve materije, kao što je cela biljka dozrelog kukuruza, kukuruzovina, suvi repin rezanac, pleva, iseckano seno ili slama.

(S. Cvetković, dipl.ing.)

Pramenka

Pramenka je pojam koji označava primitivnu ovцу, slabih fizioloških svojstava, koja je nastala u oskudnim uslovima ishrane i nege, a na koje se kroz duži niz godina dobro adaptirala. Vrlo je otporna i izdržljiva.

Pramenka nekada je bila raširena po čitavoj Evropi. Intenziviranjem poljoprivredne proizvodnje, primitivna pramenka je potosnuta produktivnijim rasama, tako da se u većem procentu održala samo na jugu Evrope i to posebno na Balkanskom poluostrvu. U Srbiji se pramenka gaji na vrlo ekstenzivan način. U toku letnjeg

perioda sve vreme provodi na planinskim pašnjacima, koji su najčešće oskudni po prinosu najvrednijih hranljivih materija, zbog siromaštva u pogledu botaničkog sastava paše. Zimi se drže u objektima, nastrešicama i nehgijenskim štalama, gde najčešće gladuju. Mnogi odgajivači ove rase

ovaca, u potrazi za hranom, u jesen odlaze sa svojim stadima sa planina u ravničarske regione udaljene i po nekoliko stotina kilometara jer na ovim područjima u toku zime ovce najčešće nisu u mogućnosti da zadovolje ni osnovne potrebe u hranljivim materijama. U našoj zemlji postoji više sojeva pramenke, koji se međusobno razlikuju po veličini, prinosu, kvalitetu i boji vune. Zajedničke eksterijerne odlike svih sojeva pramenke su: duga i uska glava, ovce su šute, ređe rogate, ovnovi su po pravilu rogati. Vrat je srednje dužine, ili dugačak, ali dosta uzan i slabo muskulozan. Trup je srednje dužine i po pravilu nešto duži od visine grebena. Širine su slabo, pa i nedovoljno izražene. Grudni koš je srednje dug, dubok, ali uzan i pljosnat. Rebra su pljosnata i pružaju se koso unazad. Širina leđa i sapi je slabo izražena. Noge su snažne sa jakim kostima, koje su povezane čvrstim zglobnim vezama. Pramenka ima čvrste papke koji su izdržljivi na duga pešačenja i terene.

Svi sojevi pramenke su kasnostasne životinje, koje polno sazrevaju sa 16-18 meseci, a porast završavaju u starosti od 3-4 godine. Pramenka je ovca kombinovanih proizvodnih svojstava (meso-mlekovuna).

Proizvodnja ovčijeg i jagnječeg mesa pramenke je dosta skromna, u zavisnosti od sojeva i nivoa ishrane, odnosno stepena utovljenosti životinja. Živa mera ovaca kreće se između 25 i 55, a ovnova između 35 i 80 kg. Od istih faktora zavisi i randman mesa, koji se kreće od 40-50 %. Proizvodnja mleka pramenke je relativno mala, a znatno varira između sojeva (od 40-100 litara i više u laktaciji od 6 meseci) i usled uticaja ishrane. Težina runa u proseku iznosi 1,4 kg. Randman vune se kreće od 55-70 %. Runo pramenke je sastavljeno, kao što i samo ime kaže, od pramenova koji su otvoreni, dugački, grubi, šiljasti ili levkasti kod rudih pramenki. Vuna je mešana i sastoji se iz osjastih vlakana i puha. U zavisnosti od zastupljenosti

osjastih vlakana i puha razlikuju se sojevi pramenke sa grubom i sojevi sa rudom vunom. Pramenka je slabo obrasla vunom po trbuhu i donjem delu vrata, a noge, glava i uši su joj obrasli dlakom. Boja runa je najčešće bela, mada kod nekih sojeva pramenke runo može biti mrko pa čak i crno, dok ih je veoma mali broj sa šarenim runom. Dlaka koja pokriva lice i noge može biti različite boje, bele, crne, pravilno ili nepravilno šarena, žuto-bela, crno-bela, zatim žuta i prskana (bela sa crnim, žuta sa belim i slično). Plodnost pramenke je relativno dobra. Od 100 ojašnjanih ovaca dobija se 100-110 jagnjadi. Porodajna težina ovih jagnjadi je između 2 i 4 kg, što zavisi od soja i nivoa ishrane majki. Jagnjad su otporna, a mortalitet je nizak. U našoj zemlji postoji veliki broj sojeva pramenke koji su nastali u različitim

klimatskim i ishrambenim uslovima. Imena su dobivali, obično, prema području postanka, planini i slično. Najpoznatiji sojevi pramenke su: sjenički, svrljiški, krivovirski, šarplaninski, ovčepoljski, kosovski, metohijski, pivski i drugi. Svi sojevi pramenke mogu se podeliti u dve grupe i to sojeve sa rudom i sojeve sa grubom vunom.

(N. Pipović, dipl.ing.)

**Za bliža objašnjenja i
informacije možete se
obratiti Poljoprivrednoj
Savetodavnoj i Stručnoj
Službi**

„Agroznanje” Zaječar

IZDAJE:

**POLJOPRIVREDNA STRUČNA I
SAVETODAVNA SLUŽBA
„AGROZKANJE” D.O.O. ZAJEČAR,**

**19000 ZAJEČAR, UL. NIKOLE PAŠIĆA
37/4, Tel/Fax.: +381 19 436-865**

***Tehnički urednik: Vladan Trandafilović,
dipl.ing.***

***Neđeljko Pipović, dipl.ing. – Stručni
saradnik za stočarstvo,***

***Vladan Trandafilović,
spec.ampelografije – Stručni saradnik za
voćarstvo i vinogradarstvo,***

***Srđan Cvetković, dipl.ing. – Stručni
saradnik za ratarstvo,***

***Valentina Aleksić, dipl.ing. – Stručni
saradnik za melioracije zemljišta,***

***Dragan Kolčić, dipl.ing. - Stručni
saradnik za agroekonomiju***

***Slavica Kodžopeljić, dipl.ing. – Stručni
saradnik za povrtarstvo***

***Sanja čokojević, dipl.ing. - Stručni
saradnik za voćarstvo i vinogradarstvo***

Slavica Dželatović, dipl.ing. – Direktor

TIRAŽ: 300 PRIMERAKA